



TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Mitä tiedämme vuorovaikutuksen hoitamisen merkityksestä

Jukka Mäkelä, lastenpsykiatri, lasten psykoterapian ja theraplay-terapian kouluttaja; kehittämisspäällikkö,

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut -yksikkö

Vuorovaikutushoidon lähtökohta

- Hoitaminen on tehokasta
- Pienen lapsen kehityksellinen riski
 - lyhyt, fokusoitu hoito
- Leikki-ikäisen uhmakkuushäiriö
 - vanhempi-lapsi terapiat
 - ryhmäkuntoutus, jossa vanhemmuus kohteena
- Ison lapsen käytöshäiriöt
 - vaikeasti hoidettavissa ilman vanhemman osallistumista hoidon toteuttamiseen



Vuorovaikutukseen hoitamisen mieli

- Dynaamiseen järjestelmään vaikuttaminen on taitolaji
 - vaikutuksen vahvistuminen tai sammuminen
- Yksittäinen vuorovaikutuksen osapuoli on voimaton yhteisen resonanssin voimaan verrattuna
- Jokainen tarvitsee vahvistusta omalle toiminnalleen
 - sisältään ja tärkeiltä toisilta
 - palkitseva toiminta lisääntyy
- Toivon herättäminen



- Toivo on valmiutta kuulla sellaista mitä ei ole vielä lausuttu

Terho Pursiainen



Mihin perustuu

- Ihmisen kehitys on vuorovaikutteista
- Ihmisen minuus jäsentyy kokemuksessa itsestä suhteessa toiseen
- Vuorovaikutuksessa olemisen taito on synnynnäistä ja opittua
 - kokemukset sisäistyvät
- Aivot kehittyvät toiminnassa



Ihmisen olemus eri ulottuvuuksissa

- Liikkuva
 - liike hakee yhteyspintoja ja kohtaamisia
- Aistiva ja kokeva
 - kokeminen on aistimusten liittämistä muistiin
- Tunteva ja ajatteleva
 - tunteet luokittavat aistimuksia ja kokemuksia
 - ajattelu ryhmittelee ja muovaa luokkia
- Yhteisöllinen ja tarinoiva
 - toiseen suuntautunut ja antelias
 - kokemuksiaan ja ymmärrystään jakava
- Henkinen ja luova
 - suuria ja uusia yhteyksiä hakeva



Ensimmäiset vuorovaikutussuhteet

- Vauvan ensisijainen kiinnostus on ihmiseen
- Vauva muistaa kokemansa
 - tuoksun, äänen, kosketuksen
 - yhteinen hyvä hetki muistuu kuukausien päästä
- Tuttuus vähentää stressiä
 - stressin säätely kehittyy ensimmäisten vuosien aikana
 - kiintymyssuhteiden erityismerkitys
 - vauva on kiinnostunut myös vieraista
 - naisista enemmän kuin miehistä
 - isä valitaan ensisijaiseksi leikkiveriksi



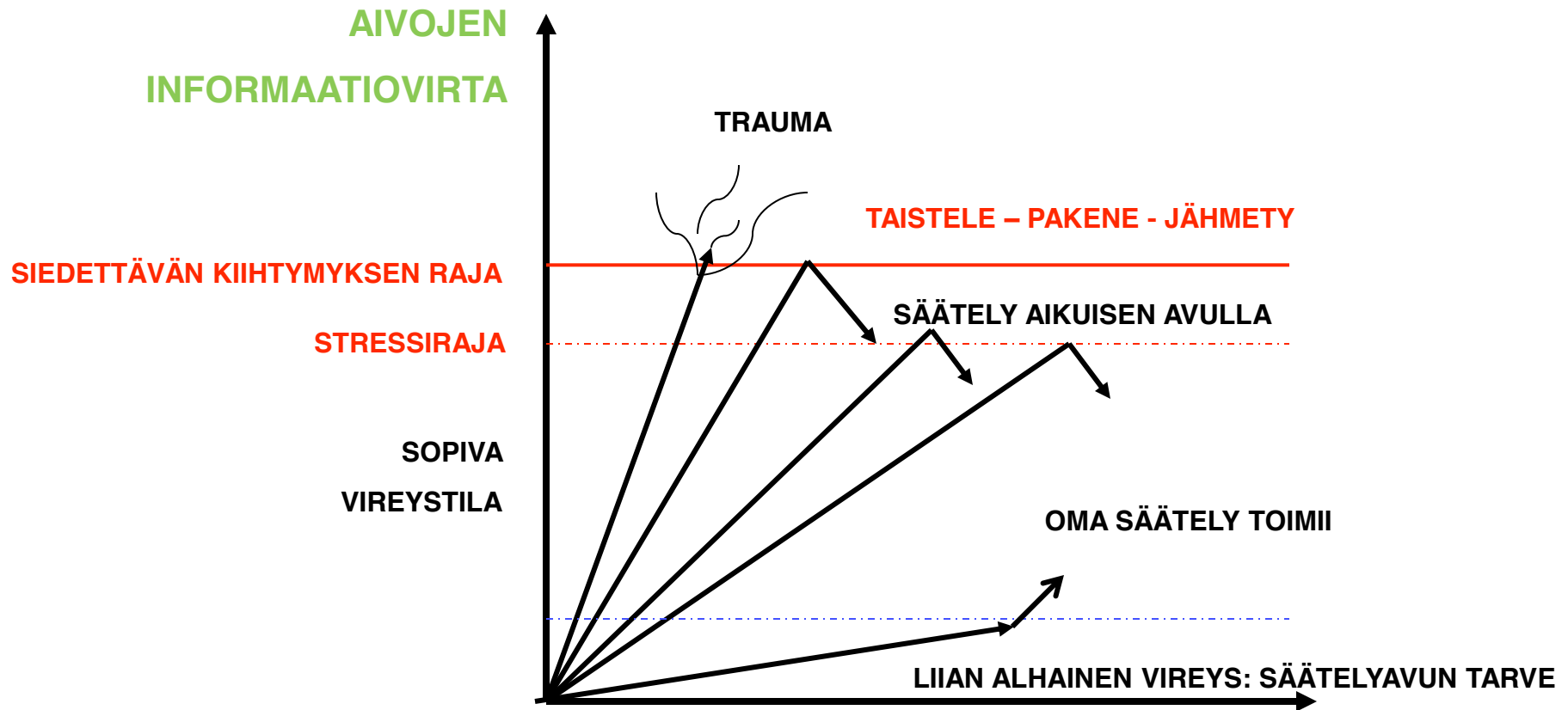
Minuus ja minuuden kokeminen

- Ehdoton synnynnäinen ainutkertaisuus
 - omana itsenään vastaanotetuksi tulemisen tarve
- Alusta asti vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa
 - minuus on toisten mielessä ja toisten käsissä
 - näihin vaikutetaan kun hoidetaan vuorovaikutusta
- Terve minuus on pysyvästi dynaaminen
 - vaatii jatkuvaa sisäisen tilan säätelyä
 - itseä säätelevä toinen

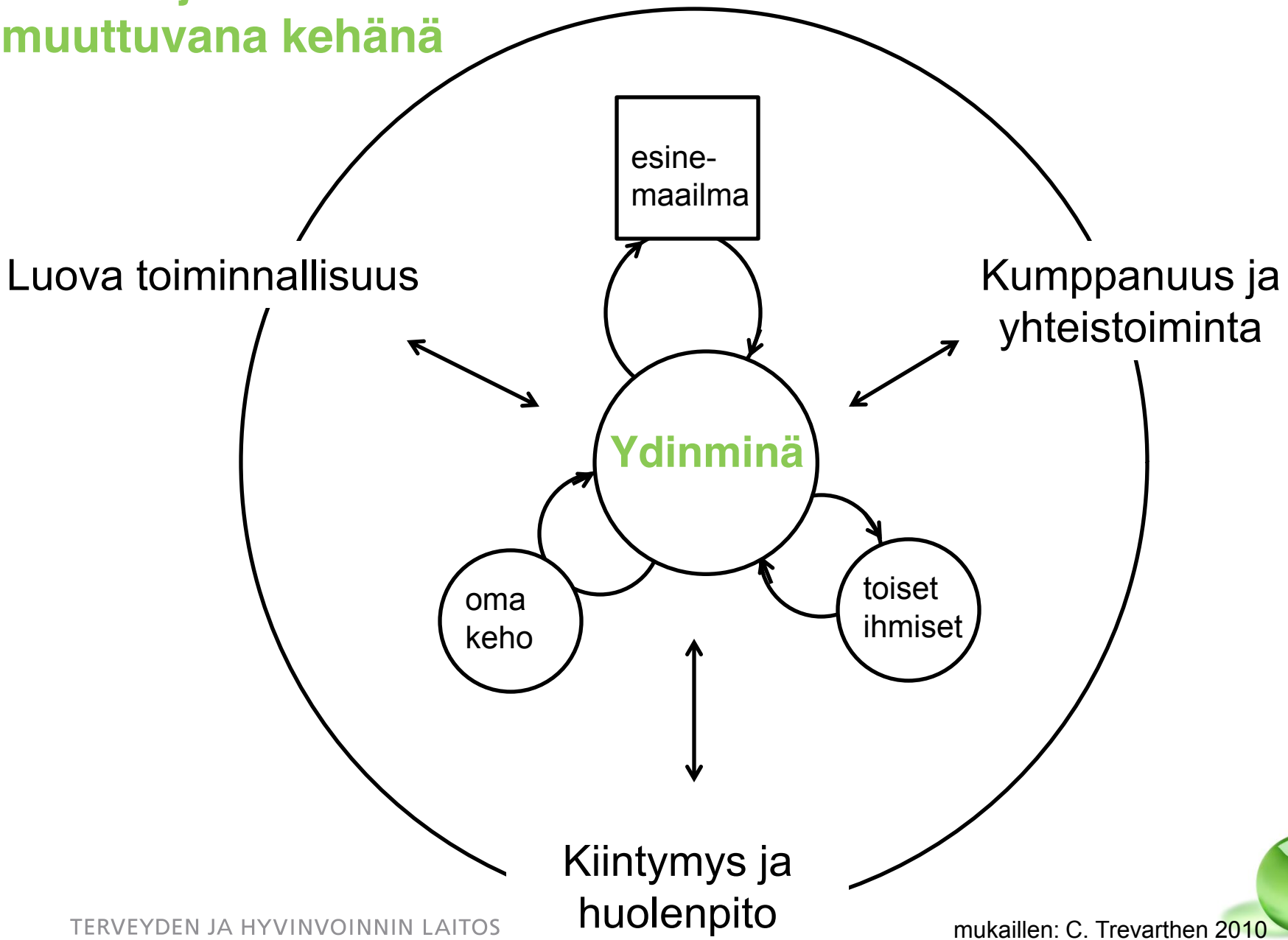
Daniel Stern



Säätelykyky yksin ja yhdessä



Minuus jatkuvasti muuttuvana kehänä



Vuorovaikutuksen hoitamisen syyt

- Kun lapsen kehittyvän minuuden menetys on suuri
- Kun vanhempi ei jaksa
 - mielenterveyden vaikeuksia
 - päihdeongelmia
 - vaikeus ajatella lasta
- Kun vuorovaikutus kohtelee kaltoin
 - laiminlyönti
 - emotionaalinen tai ruumiillinen pahoinpitely
- Kun ympäristö arvioi lasta kielteisesti
 - päivähoito, koulu



Masennus

- Masennus siirtyy sukupolvesta toiseen
 - vanhempien masennuksella itsenäinen vaikutus lapsen kehitykseen
 - vanhemman masennuksen hoitaminen ei riitä
 - hoidettunakin äideillä vähemmän myönteisten tunteiden vahvistusta
- Kehittyvä oikea frontaalinen painotus korjattavissa
- Koko järjestelmän pelastaminen palkitsevaan ja kehitystä tukevaan suuntaan
 - kun riittävän aikaisin
 - kun riittävän tehokkaasti



Siirtyminen sukupolvesta toiseen

- Masennuksesta kärsivien vanhempien lapsilla enemmän mielenterveyden ongelmia
- 40%:lla ennen kahdenkymmenen vuoden ikää
- 60%:lla ennen 25 vuoden ikää
- Toisen sukupolven masennus
 - alkaa nuorempana
 - on vakavampi
 - on vaikeampi hoitaa

Beardslee et al 1998



Ekologinen transaktionaalinen malli lapsen kehityksestä

- Lapsi kehittyy vuorovaikutuksessa moniulotteisen ympäristön kanssa
 - ulkoisesta syntyä sisäinen
- jokapäiväisistä kanssakäymisistä läheisten kanssa syntyä sisäisiä psyykkisiä rakenteita ja kykyjä
 - kotona, päivähoitossa, koulussa, harrastuksissa, sukulaisten ja ystävien kanssa
- Lapsen kehitys
 - sen tukeminen ja ohjaaminen
 - sen häiriintyminen ja korjaantuminen
 - tapahtuvat suhteessa ympäristöön ja yhdessä siinä olevien ihmisten kanssa



Kasvu on jatkuvaa kypsymistä

- Yhä useammat hermoston osat ja laajenevat hermoverkostot tulevat käyttöön
 - geneettinen ja epigeneettinen ohjaus
 - experience dependent development
 - experience expectant development
- Toiminta luo, vahvistaa ja muovaa verkostoja
 - lähikehityksen alueella voi toimia toisen tukemana
 - yhdessä koettu muuttuu omiksi mahdollisuuksiksi
- Aikuinen voi sekä avata että rajata lapsen kehitystä tavassaan asettua vuorovaikutukseen



Aivot kehittyvät asteittain

- Aste asteelta lisääntyvät yhteydet ja verkostot
 - muodostuminen, vahvistuminen, karsinta
 - uusia ulottuvuuksia omaan hallittuun todellisuuteen
 - monimutkaisuuden jatkuva lisääntyminen
- Ohuet yhteydet ovat haavoittuvia
 - stressi rasittaa ja kytkee järjestelmiä irti toisistaan
 - toiminta jatkuu alemman tason ohjauksessa
 - yhdistele, harkitse, päätä, pohdi
 - toimi sujuvasti tunteiden ohjaamana
 - taistele, pakene, jähmety



Monet kiinteät ihmissuhteet tukevat lapsen kehitystä

- Ihminen on sosiaalisin kaikista ihmisapinoista
 - kiinnostus toisten välisiin suhteisiin
 - synnynnäinen tieto, että toista kuuluu auttaa
- Antaminen ja omastaan jakaminen
 - ota/anna on erityinen ihmisen leikki
- Ilon tuottaminen toiselle tärkeää
 - jaettu ilo
 - dopamiiniaktivaatio
- Alttius häpeälle jos ei oteta vastaan



Vanhemmuuden vahvuus ja haavoittuvuus

- Ihminen on yhdessä kannetun vanhemmuuden laji
 - kiintymyssuhteet on usein ymmärretty rajallisesti
 - lapsi hyötyy useasta häneen sitoutuvasta aikuisesta
 - hoitavan aikuisen valmius kuulla lasta on keskeinen
- Vanhemman sitoutuminen lapseen liittyy hänen käytettävissä oleviin voimavaroihinsa
- Kun on vaikeata, odottaa saavansa tukea
 - tuen saaminen lisää toimintamahdollisuuksia
 - ilman tukea jääminen lisää epätoivoa



Sanaton vuorovaikutus

- Suurimmassa osassa vuorovaikutusta sanoilla ei merkitystä
 - ilmeet, eleet, äänensävyt, suuntautuminen, läheisyys, kosketus
- Kahdensuuntainen aktiivinen toiminta
- Katse ja ääni, liikkeet ja rytmit etsivät toista ihmistä
 - tuttuus ja yllätyksellisyys molemmat tarpeen
- Samantahtisuus luo resonanssin
 - energiaa, joka synnyttää biologista järjestystä
 - tunteiden yhteen soinnuttaminen on yhteyskieltä
- Yhteyden katkosten korjaaminen luo toiveikkuutta



Virittäytyminen

- Asettuminen toisen tilaan
 - toisen näkeminen oikein
 - peilisolujärjestelmä välittää myös tunteen
 - katseyhteys, kuunteleminen, kosketus
- Oman kokemuksen välittäminen lapselle
 - selkeät tunneviestit
 - äänenkäyttö, suuntautuminen, kosketus
 - sanat vahvistavat viestiä ja muistijälkeä
- Kokemusten, tunteiden ja ajattelun resonanssi
 - vahvistuva aktivaatio luo uutta
 - tyyntävä aktivaatio tallentaa



Vuorovaikutuksen hoitamisen ydin

- Sensitiivinen lapsen kuuleminen
- Myönteinen kasvun tukeminen
- Lapsen ja oman minuuden ajatteleminen
 - mentalisaatio
- Positiivisten tunteiden vahvistaminen



Vuorovaikutuksen hoitaminen

- Suhteessa oleminen on toisessa piilevien erityisten mahdollisuuksien auttamista esiin
- Aikuinen vastaa vuorovaikutuksesta
 - vain aikuinen voi olla tietoinen tavoitteista
 - stressin laskeminen on kehityksen perusta
- Hoitajan tehtävät
 - myönteisten aloitteiden ja vastausten osoittaminen
 - molemminpuolinen palkitsevuus
 - rankaisevan ja nöyryyttävän kasvatuksen vähentäminen

Mäkelä, Salo: Theraplay - vuorovaikutushoidon mahdollisuudet lasten mielenterveystyössä Duodecim 2/ 2011



Theraplay vuorovaikutushoitona

- Yhteyden hakeminen läheisyydessä
- Nopeasti vaihtuvia aktiivisen vuorovaikutuksen kokemuksia
- Luottavaisen kiintymyksen peruskokemusten toistaminen
- Onnistumisen osoittaminen
- Lapsen ja vanhemman ominaisuuksien kunnioittava arvostaminen
- Positiivisen tunnemaailman avaaminen



- Toivo on valmiutta kuulla sellaista mitä ei ole vielä lausuttu

Terho Pursiainen

